

ประเพณีลากปราสาทหรือปอยล้อ

ประเพณีลากปราสาท คือ การทำศพพระสงฆ์ ด้วยการใส่เรือศพทำเป็นประสาทลากไปสู่ป่าช้าของชาวภาคเหนือ และเรือนปราสาทวางอยู่บนไม้แม่สะดิง มีล้อเลื่อนไปด้วย ชาวไทยใหญ่จึงเรียกว่า "ปอยล้อ" คือ การลากศพไปด้วยล้อเลื่อนนั่นเองประเพณีลากปราสาทศพ ในปัจจุบัน การทำศพพระสงฆ์ ใช้วิธีการ 2 แบบคือ 1.ถวายเป็นเพลิงศพลากปราสาทธรรมดา 2.ถวายเป็นพระราชทานเพลิงศพ การถวายเป็นเพลิงศพลากปราสาทแบบธรรมดา หมายถึง พระสงฆ์ที่เป็นผู้อาวุโส มีอายุพรรษามาก รับสมณศักดิ์ เป็น "ครูบา" ของประชาชนธรรมดา ทำศพแบบนี้มีการลากปราสาทไปถึงที่แล้วก็ทำพิธีบังสุกุลแบบธรรมดา การถวายเป็นแบบขอพระราชทานเพลิงศพ คือการขอพระราชทานไฟหลวงจากพระเจ้าแผ่นดิน ใช้สำหรับพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ที่มรณภาพลงการทำแบบนี้นอกจากลากปราสาทแล้ว ยังมีหน้าที่เชิญไฟพระราชทานพร้อมกับมีผู้แทนของพระองค์มาทำพิธีแทนพระองค์ด้วย โดยมากเป็นผู้แทนสำนักพระราชวัง หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในจังหวัด ผู้ว่าราชการ

จังหวัด เป็นต้น เมื่อมีพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งถึงแก่ภรรณภาพลง ลูกศิษย์ประชาชนจะตั้งศพไว้ที่อันสมควร หากเป็นพระเถระที่แก่พรรษาหรือจำอาวาส เมื่ออาบน้ำศพแล้วก็จะหาจิ้วรใหม่มาครองให้แล้วก็เอาทองคำเปลวปิดหน้าทั้งหมด แล้วนำศพไปตั้งไว้ในพระวิหารหรือบนศาลาการเปรียญ เพื่อเปิดโอกาสให้บรรดาญาติโยมและศิษยานุศิษย์รดน้ำขอขมาลาโทษแก่ศพเสียก่อน ในวันแรกมักเอาศพ วางไว้เฉยๆ โดยมีผ้าปิดคลุมร่างของศพ เพื่อเปิด โอกาสให้บรรดาญาติโยม ศิษยานุศิษย์ ได้ดูหน้า เป็นครั้งสุดท้ายส่วนพิธีทางศาสนาก็มีการอธิษฐานและแสดงธรรมเทศนาทั้งคัมภีร์พื้นเมืองเหนือและการเทศน์ปฏิภาณอย่างของภาคกลาง ในวันต่อไปจะมีการนำศพบรรจุหลองหรือหีบไม้ (โลงไม้) ศพพระส่วนมากมักเอาศพไว้ เป็นเดือนแรมปี แต่ไม่ใช่หมายความว่าต้องมีการทำบุญสวดอธิษฐานหรือแสดงพระเทศนา ทุกวัน การทำบุญและพิธีกรรมทางศาสนานั้น จะทำแต่ เฉพาะภายในวันที่เจ้าภาพกำหนดไว้ เช่น 7 วัน 15 วัน ก็ปิดศพก่อน หรือไม่ก็อาจจะบรรจุศพนั้นชั่วคราวไว้ในวันจนกว่าจึงถึงเวลาสมควร จึงทำการฌาปนกิจ หรือพระราชทานเพลิงศพ ซึ่งอาจเป็นเวลา 6 – 7 เดือน 1 – 2 ปี แล้วแต่เจ้าภาพจะมีกำลังจัดงานหรือเวลาอันสมควร การที่ต้องรอให้เนิ่นนานถึงเพียงนี้ สุสานก็มีการทำบุญเลี้ยงพระฟังเทศน์ตามธรรมเนียม และก่อนจะลากศพออกจากวัดก็มีการ ขอขมาศพก่อน การขอขมาศพนี้มี "อาจารย์" เป็นคนกล่าวนำ เป็นคำร้อยกรองแบบภาคเหนืออย่างไพเราะคล้องจอง และมีการกล่าวถึงคุณงามความดีของพระเถระผู้นั้นด้วย เมื่อกล่าวขอขมาศพแล้วก็จะเคลื่อนขบวนลากศพจากวัดไปยังสุสานซึ่งจะมีพระนั่งสวดอธิษฐาน นำหน้าและมีคนคอยโบกธงและตีระฆังให้สัญญาณในเวลาลาก เพราะคนลากศพมาด้วยกัน จะต้องให้สัญญาณ หยุดหรือเลี้ยวไปตามเส้นทาง ดันทางสุสานหากจะเตรียมที่ไว้ คือ ไข้ไม้ไผ่ (ไม้ซาง) ยาวทั้ง ๔ เล่มปักเป็นรูป สี่เหลี่ยม และเอาผ้าจิ้วรของพระเถระผู้ที่มรณภาพไปขึงไว้เป็นเพดาน เมื่อลากปราสาทไปถึงก็จะเอาตั้งไว้ที่นั่น ต่อจากนั้น ก็จะมีการโยนลูกมะนาว ซึ่งจะมีเงินเหรียญใส่ในลูกมะนาวนี้ ผู้ใดได้ลูกมะนาวก็จะเก็บเป็นเงินกันถูง ว่าจะทำให้เงินทองไหลมาทมา ชาวเหนือเรียกว่า "เงินขวัญถุง" ต่อจากนั้นก็ทำการบังสุกุลและประชุมเพลิง โดยมีพระเถระผู้ใหญ่เป็นประธาน การจุดไฟเผาศพนี้ หากไม่เป็นสายขนวน"มะผาบ" ก็ทำเป็น "บอกไฟหล่อ" บอกไฟหล่อนี้จะเป็นรูปนกกำลังบินกางปีกมีสายขึงไว้ ห่างจาก

ผู้จุดประมาณ ๑๐-15 เมตร เมื่อจุดแล้ว "บอกไฟหล่อ" ก็จะพุ่งตรงเข้าหาปราสาท ไปกระทบเชื้อเพลิงลูกไหม้ศพ และปราสาท เมื่อเสร็จสิ้นการเผาแล้ว ก็มีการเก็บอัฐิไปทำพิธีสุกุลอัฐิ แล้วก็นำไปบรรจุไว้ใน "กู๋" (อนุสาวรีย์) ซึ่งก่อเป็นแบบสตูปเล็กๆ ไว้ในวัดที่ทนเคยจำพรรษาอยู่ ประเพณีการชักปราสาทศพพระนี้ แม่พวกลอยใหญ่ก็มี เรียกว่า "ปอยล้อ" แต่พิธีการของลอยใหญ่ นั้น จะมีมากกว่าคนเมืองหรือไทยวนอยู่ก็คือ การเอาศพไว้ทำบุญนานถึง 1๕ วัน และในขณะที่ทำบุญอยู่นั้น ก็จะเอาปราสาทที่ตั้งอยู่นั้นบนล้อเลื่อนไปกลางทุ่งนา แล้วพวกศรัทธาประชาชน ที่มาทำบุญ ก็จะแยกกันลากปราสาทลากกันไปลากกันมาอยู่ที่เดิมจนกว่าจะถึงวันผาศพ ที่ลากกันไปลากกันมานี้ถือว่าได้บุญมาก ส่วนสถานที่เผาศพนั่นเขาจะจัดสถานที่กันกลางทุ่งนานั้นเอง สำหรับศพของชาวภาคเหนือ นั้น บางทีเขาจะทำฌาปนกิจที่ป่าช้า หากแต่ว่าเป็น บริเวณใกล้เคียงวัดที่มีที่ว่างพอที่จะจัดฌาปนกิจได้ ก็จัดฌาปนกิจ ณ ที่นั้นเอง แต่ส่วนมากมักจะเป็นตามบ้านนอก ส่วนในเมืองสถานที่คับแคบและจำกัด จึงต้องไปฌาปนกิจที่สุสาน การลากปราสาทศพนี้ ไม่ทำพิธีแต่เฉพาะสงฆ์เท่านั้น ในสมัยก่อนศพเจ้านาย เจ้าผู้ครองนครก็มีการลากปราสาทเช่นเดียวกัน เพราะถือว่าเป็นบุคคลธรรมดา

แหล่งที่มาของข้อมูล

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. (2563, 24 มีนาคม). *ประเพณีลากปราสาทหรือปอยล้อ*. https://www.m-culture.go.th/lampang/ewt_news.php?nid=2191&filename